

Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.gov.tr/ader>

ISSN 2651 – 5067

SÖZLÜ İLETİŞİM BECERİLERİNİN GELİŞİMİNDE RADYO OYUNLARININ KULLANIMI ÜZERİNE KURAMSAL BİR ÇALIŞMA

THE THEORETICAL STUDY ON THE USE OF RADIO PLAYS IN THE DEVELOPMENT OF VERBAL COMMUNICATION SKILLS

Ali GÖÇER*

*Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü,
gocerali@gmail.com, Orcid: 0000-0002-6880-2611

Akife KURT**

** Türkçe Öğretmeni, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora
Öğrencisi, akifekurt93@gmail.com, Orcid: 0000-0003-2875-8406

Referans: Göçer, A., Kurt, A. (2020). Sözlü İletişim Becerilerinin Gelişiminde Radyo Oyunlarının Kullanımı Üzerine Kuramsal Bir Çalışma. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 50-67.

Gönderilme Tarihi: 24.11.2020

Kabul Tarihi : 23.12.2020

Özet: Sözlü iletişimin iki ayağını teşkil eden dinleme ve konuşma, günlük hayatın her alanında etkin bir biçimde kullanılan dil becerileridir. Bu itibarla öğrenme ortamlarında dinleme ve konuşma amacına uygun çalışmaların kullanılması, öğrencilerin dil sanatlarına hâkim olmasını kolay hale getirmektedir. 1936-1940 yılları arasında döneme damgasını vuran “radyo tiyatrosu, mikrofonda tiyatro, radyofonik piyes, radyofonik oyun, sihirli kutu” adıyla bilinen radyo oyunları, esas olarak “ses, diyalog, efekt, müzik” gibi unsurları barındırıyor olması yönüyle öğrencilerin dinleme ve konuşma beceri ve alışkanlıklarını edinmesi ve geliştirmesi bakımından etkili bir kültür-sanat faaliyeti olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda

edebiyat, tiyatro gibi değerleri içinde barındırması ve temelinin oyuna dayanması ona özgün bir nitelik kazandırmıştır.

Bu çalışmanın amacı, sözlü iletişim becerilerinin geliştirilmesinde radyo oyunlarının kullanımına, işlevine işaret etmektir. Çalışmanın içeriğinde sözlü iletişim becerileri, radyo oyunlarının tarihi seyri ve özellikleri hakkında bilgi verilmiş ve radyo oyunlarının Türkçe derslerinde dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmek için bir araç olarak kullanılabileceği yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dinleme becerisi, konuşma becerisi, sözlü iletişim, radyo oyunu.

Abstract: Listening and speaking, which are two pillars of verbal communication, are language skills that are effectively used in all aspects of daily life. In this respect, the use of listening and speaking studies in learning environments makes it easy for students to master the language arts. The radio plays known as "radio theater, theater on microphone, radio drama, radio phonic play, magic box" that left their mark on the period between 1936-1940, are evaluated as an effective culture and art activity in terms of acquiring and developing habits, mainly because they contain elements such as "sound, dialogue, effect, music", students' listening and speaking skills. At the same time, the fact that it contains values such as literature and theater and its foundation is based on play has given it a unique quality.

The aim of this study is to point out the use, function of radio plays in the development of verbal communication skills. In the content of the study, information was given about verbal communication skills, the historical course and characteristics of radio plays, and recommendations were made that radio plays could be used as a tool to improve listening and speaking skills in Turkish lessons.

Keywords: Listening skill, speech skill, verbal communication, radio play.

1. Giriş

İnsan, bilmeye ihtiyaç duyan meraklı bir varlıktır. Çevresindeki olay ve olguları sorgulaması, bilgiye ulaşmasına kapı aralamıştır. Değişen dünyada bilginin artması ve hızla yayılmasının bir sonucu olarak bilgiyi paylaşma ihtiyacı doğmuştur. "Çünkü denilebilir ki tüm yaşam olgusu, bir bakıma, 'bilgi alışverişi' üzerine dayalı bir 'bildirişim' işlemidir" (Başkan, 1988: 13).

İletişim, en genel anlamıyla, bir birey ya da bir gruptan diğer(ler)ine sözel olarak veya kitle iletişim araçları yoluyla enformasyon aktarımını ifade eder (Giddens, 2008: 631). İletişim, bilginin paylaşımı üzerine inşa edilmiş bir kavram olup "insanların dış dünyayı algılayarak iç dünyalarında anlamlı iletilere dönüştürdükleri ve bu anlamlı iletileri de dış dünyayla paylaştıkları dinamik bir süreçtir. Bu sürecin devamlılığı ise dile dayanmaktadır" (Yalçın ve Şengül, 2007: 749). 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında "öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir" (MEB, 2019: 4). Programda "Yetkinlikler" başlığı altında yer alan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin belirlediği sekiz anahtar yetkinlikten birini ana dilde iletişim oluşturmaktadır. Ana dilde iletişim, "kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme

ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde etkileşimde bulunmaktadır.”

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programının önceki yıllarda oluşturulmuş programlara kıyasla iletişimi daha fazla ön plana çıkardığı görülmektedir. Bu durum, programın “Özel Amaçlar” bölümünde şöyle ifade edilmektedir:

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır (2019: 8).

İletişim; yazılı, sözlü ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. İnsanların günlük hayatta en çok kullandığı iletişim türü, sözlü olmaktadır. Vardar (2007: 44), “konuşucuyla dinleyici arasında bildirici alışverişi; karşılıklı bildiri aktarımı bildirim eyleminin çift yönlü görünümü” ifadesiyle konuşma ve dinleme becerilerine dikkat çekerek iletişimin sözlü yönüne işaret etmiştir. Dinleme; anlama, anlamlandırma, yordama gibi çeşitli zihinsel boyutları içeren çok yönlü bir kavramdır. Nitekim Karagöl (2019: 95-96), literatürde dinlemeye yönelik tanımlardan hareketle dinlemenin özelliklerini “sözlü iletişim süreci, psikolojik bir süreç, mesajı zihinsel süzgeçten geçirme işi, karşı tepkide bulunabilme yeteneği, etkileşimsel süreç, beyinsel, dil bilimsel, anlamsal ve pragmatik işlemleri barındıran bir süreç, aktif bir süreç, yeniden oluşturma süreci” olarak belirtmiştir. Konuşma ise duygu ve düşüncenin zihinde tasarlanmasının ardından dinleyiciye sözlü olarak iletilmesidir. Demirel (2005: 90), konuşmanın fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal niteliği olmak üzere dört temel özelliği olduğundan söz etmiştir. Özbal (2019: 122), bu nitelikleri şöyle açıklamaktadır:

Konuşmanın fiziksel ve fizyolojik nitelikleri daha çok konuşmanın sesin oluşumu ve yayılmasıyla ilgilidir. Konuşmanın psikolojik niteliği ise konuşanın zihinde tasarladığı duygu ve düşüncelerin dışarıya aktarılması sürecini, diğer ifadeyle konuşmanın bireyselliğini ifade etmektedir. Konuşmanın toplumsal niteliği de sosyal yaşamda ve toplumsal ilişkilerde kurduğumuz iletişimi ifade eder.

Kitle iletişim araçları; gazete, dergi, radyo, televizyon vb. araçları kapsayan oldukça geniş bir kavramdır. 20. yüzyıldan itibaren kullanımının yaygınlık kazandığı kitle iletişim araçları, hayatın her alanında önemli bir role sahip olmuştur. Kaplan (2019: 3), kitle iletişim araçlarıyla günümüz insanının kişisel, sosyal ve mesleki yaşam akışı içinde bilgi paylaşma (iletişim) ihtiyacının karşılanmasında önemli olduğunun altını çizmiştir. Kitle iletişim araçlarından biri olan radyo, sözlü iletişimin yoğun olarak kullanıldığı araçların başında gelmektedir. Radyonun özellikle 1936-1940 yıllarında rağbet görmesi, haberlerin sunumu yanında farklı formatların oluşumuna da zemin hazırlamıştır. Bu yıllarda müzik programlarının, radyo tiyatrolarının baş göstermesi radyoda kültür sanat faaliyetlerinin gerçekleşmesini sağlamıştır. Dolayısıyla radyo, hem bilgilendirici hem de eğlendirici yönüyle halka ulaşmıştır.

Radyonun içerdiği program formatlardan biri olan radyo oyunları, “radyonun olanakları ve sınırları içerisinde, radyonun malzemeleri kullanılarak yazılan ve oynanan özgün bir oyun türü” (Ayvaz, 1986: 100), kültür sanat örneğidir. Bu oyunlar, ülkemizde yerel ve ulusal radyolarda yer bulmuş, insanlar tarafından ilgi görmüştür. Öyle ki radyo oyunları, bünyesinde barındırdığı ses, efekt, müzik, diyalog gibi unsurlardan ötürü “sihirli kutu, radyofonik piyes, mikrofonda radyo” olmak üzere farklı şekillerde adlandırılmıştır. Teknolojinin gelişmesine ve farklı araçların kullanım sahalarının artmasına rağmen radyo yayınları varlığını sürdürmektedir. Bu yayınların büyük çoğunluğu müzik ve haber üzerine gerçekleşmektedir. Bununla beraber Spotify, SoundCloud, You Tube Music gibi farklı platformlarda radyo oyun kayıtlarının yer aldığı, radyo oyunlarının seslendirilmeye devam edildiği görülmektedir. Bahsi geçen durumlar ışığında bu oyunların değerini yitirmediği fark edilmektedir. Sonuç olarak radyo oyunlarının eğitsel yönü ve sözlü iletişimdeki gücü, ana dilde eğitim sahasında kullanılabilmesi ve sözlü iletişim becerilerini geliştirebileceği fikrini geliştirmiştir.

1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, sözlü iletişim becerilerinin geliştirilmesinde radyo oyunlarının kullanılabilirliğini göstermeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada “Temel İletişimsel Beceriler, Sözlü İletişimde Araçtan Ötesi: Radyo Oyunu” ana başlıkları altında sözlü iletişim becerileri, radyo oyunlarının tarihi seyri, özellikleri ve örnekleri hakkında kuramsal bilgilere yer verilmiş; radyo tiyatrolarının Türkçe derslerinde dinleme ve konuşma etkinliklerinde tercih edilmesine ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Eğitim ve kültür ögesi olan radyo oyunlarının dinleme ve konuşma etkinliklerinde kullanılabilmesi, çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

2. Temel İletişimsel Beceriler

“Günümüz dünyasında insanların çevresi ile etkileşim içerisinde olmadan yaşamlarını devam ettirebilmeleri mümkün değildir. İnsanlar arası etkileşimde kişinin ifade gücü ve ifade edileni kavrama yeteneği önemlidir” (Göçer, 2020a: 110-111). İnsanoğlunun donandığı yetilerden biri olan iletişim; yazılı veya sözlü biçimleri bulunan anlama ve anlatmaya dayalı bir mekanizmadır. “İletişim sürecini etkin bir biçimde kurma, sürdürme ve bundan bir doyum elde edebilmesi için” (Erigüç ve diğerleri, 2013: 46) dil becerilerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Sözlü iletişimi oluşturan “konuşma ve dinleme, kişilerin çevresindeki insanlarla iletişim kurmalarını, etkileşim içerisine girmelerini sağlayan temel becerilerdir” (Göçer, 2020a: 111). Ergenç (2000: 43) de “konuşucunun amacı ve sezdimeleri dinleyicinin çıkarımlarının toplamıdır” sözleriyle konuşmacı ve dinleyici arasındaki etkileşim boyutuna değinmiştir. İletişimde dinleme ve konuşmanın ne kadar önemli olduğu Ailes’in (1987) tanımında şöyle vurgulanmaktadır: “İletişim, dinleme, analiz etme ve konuşma olmak üzere üç aşamada ele alınan bir süreçtir” (akt. Cihangir, 2004: 8). “Konuşabilmek, her şeyden önce seslerin algılanmasını gerektirmektedir. Bu da ancak seslerin duyulması ve anlaşılmasıyla ilgilidir. Öyleyse konuşabilme öncelikle duymayı ve anlamayı sağlayan beyin alanının bağlantısını gerektirir” (Kurt, 2008: 32). Buna bağlı olarak dilin temelinde dinleme vardır. Dinleme, birçok dil becerisinin kaynağı olduğu gibi konuşmanın da ana kaynağıdır. Konuşma, dinlemeyle entegre

haldedir. Nitekim konuşma eğitimi, dinleyerek kazanılır. “Şöyle ki konuşma, anlamak istediklerimizin söze dönüştürülmesi, dinleme de söze dönüştürülenlerin anlaşılıp kavranmasıdır. Bu bağlamda her ikisi de sese, seslerin kullanım ve algılanmasına bağlıdır. Konuşma ve dinleme arasındaki bu ortaklığa sessel dil adı verilir” (Özdemir, 1994’ten akt. Üstündağ, 2010: 285).

Konuşma modelinde konuşanların en az iki kişi olduğunu ifade eden Evliyaoğlu (1973: 63), iletişim sürecini şu sözlerle açıklamaktadır:

Konuşma halinde bu iki kişi (ya da kişiler, kitleler) hem kaynak (verici) hem de dinleyici (alıcı) durumundadırlar. Bu halde ilk konuşan kaynak (K1), ilk alıcıya (A1)’e aktarmak istediği düşüncüyü (bildiri, mesaj) konuşma dili ile şifreleyerek ve iletişim kanallarına yükleyerek (ses, mimik, jest ile) varsa verici araçlara (telefon, radyo, televizyon mikrofONU, kamera) yoksa doğrudan doğruya dinleyicilere yöneltilir. Alıcı (A1), (K1)’in kodladığı şifreyi kulak, hoparlör, ekran aracılığıyla çözerek bildiri almaya ve anlamaya yönelir ve cevap vermek üzere bir karşı kaynak (K2) durumuna dönüşür. Böylece cevabını (ya da karşı bildiri) aynı yollarla kodlayarak bu kez alıcı (A1) haline geçen öteki tarafa iletir.

“Konuşma ve dinleme becerilerimiz insanlığın temelini oluşturdukları halde bu temelini ilköğretimdeki çoğu eğitim etkinliklerine yansıtılmadığı görülmektedir” (Yangın, 2002: 46). Gerek dinleme gerekse konuşma öğrenme alanları, okuma ve yazma kadar gündeme gelmemektedir. Bu iki öğrenme alanının okula gelmeden önceden kazanılmış olması, kişinin eğitildiği, etkili ve doğru dinleme-konuşma becerilerine sahip olduğunu göstermez. Etkili ve doğru dinleme-konuşma becerisi, geliştirilmeye ihtiyaç duyulan becerilerdir. Bu öğrenme alanlarına gerekli özveri ve bilinçle yaklaşılmadığı takdirde toplumsal bir varlık olan insan, iletişim problemleri yaşayacaktır. Bu noktada Göçer (2020b: 26), ilkökul ve ortaokullarda verilen dil eğitiminin bu iki becerinin birlikte ve birbirini bütünleyen bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Toplumda dinleyen, dinlediğine ilişkin çıkarımlarda bulunabilen, özgün bir dille konuşabilen, konuşmalarında şiir, vecize, atasözü ve deyim gibi söz hazinesinden yararlanabilen bireylerin yetiştirilmesi bir iletişim dersi olan Türkçe ile mümkündür.

Bir Sözlü İletişim Becerisi Olarak Dinleme

“Söz söylemek nasıl büyük bir sanatsa söz anlamak da öyle büyük bir sanattır. Hele söylenenden bir şey anlamak değil, söyleyen ne diyorsa yalnız onu anlamak, ondan başka bir şey anlamamak, anlamak sanatının en yüksek basamağıdır” (Baltacıoğlu’ndan akt. Doğan, 2011: 6). “Dili anlamak, dili gerçekten kullanmaktan önce gelir (William, 1973: 152; akt. Demir, 2020: 418). Anlamanın temeli olan dinlemeye ilişkin çeşitli tanımlar yapılmıştır. Calp (2010: 161), dinlemeyi “işitilenlerin ön bilgilerle karşılaştırılarak zihinsel ve bilinçli bir çaba ile anlamlandırılması”; Taşer (2000: 214), “konuşmada ileri sürülen düşünceleri anlamak, yorumlamak, değerlendirmek, organize etmek, aralarındaki ilişkileri saptamak ve belleğimizde saklamaya değer bulduklarımızı seçip ayırmak” şeklinde tanımlamıştır. İlgili tanımlar, dinlemenin bilinçli gerçekleştiğini ve zihinsel süreçlerin kullanımıyla bağlantılı olduğunu göstermektedir.

“Dinleme süreci, bireyin seslerin ve konuşma örüntülerinin farkında olmasıyla ve bunlara dikkat etmesiyle başlar; belli işaretleri tanınması ve hatırlamasıyla sürer ve anlamlandırmasıyla son bulur” (Karabay, 2005: 25). Dolayısıyla bu süreç bilinçli bir faaliyeti gerektirir ki bu yönüyle işitmeden farklıdır. Çünkü bireyler, dinleme ile işittiklerini içselleştirmektedir. Bu ifadelerden hareketle dinleme için sesin zihinde demlemesi denilebilir. Kingen (2000; akt. Doğan, 2007: 5), dinleme sürecindeki unsurları “algılama, dikkati yoğunlaştırma, anlamlandırma ve hatırlama (cevaplama)” şeklinde ifade etmiştir:

- Algılama: Sesli uyarınları ve sözsüz iletişim sinyallerini fark etme.
- Dikkati Yoğunlaştırma: Dinlenen şeye odaklanma.
- Anlamlandırma: Duyulan sesli uyarınları anlama ve yorumlama.
- Hatırlama (Cevaplama): Tepki verebilmek için sesli uyarınları bellekte saklama.

“Dört temel dil becerisi içinde dinleme ve konuşma becerisinin belki de en büyük şansızlığı bu becerilerin çocuklar tarafından okula başlamadan önce belirli bir düzeyde edinilmiş olmasıdır (Anderson, 1960; akt. Doğan, 2011: 15). Bir anlama yolu olan dinleme “çocuk zihnen olgunlaştığında bilinçli bir çaba harcamadan edindiği yahut dinleme yetisinin diğer becerilerin yanı sıra yan beceri olarak zaten kazanıldığı varsayılmıştır. Bugünse çocukların ne büyümeyle ne de gelişigüzel tesadüfi deneyimlerle bu beceriyi öğrenemediği görülmektedir” (Furness, 1956: 33; Tidyman ve Butterfield, 1959: 58; akt. Uysal, 2014: 103). İlköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocukların dinleme becerisini hayat boyu geliştirmeleri gerektiği sonucuna varılabilir. Ünalın (1999: 67) “Başka bir insanı onu kendi değer yargılarına göre derinden anlamayı sağlayacak bir biçimde dinlemek için ne tür bir eğitim ya da öğrenim gördünüz?” sorusu, dinlemenin hem öğrenilen hem de öğretilen bir beceri olduğunu onaylar niteliktedir.

Kalaycı ve Temur (2005: 55), dinlemenin bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle öneminin arttığına aşağıda yer alan sözleriyle değinmiştir:

Günümüz dünyasının bilimsel ilerlemelerle baş döndürücü bir hızla gelişmesi ve buna paralel olarak insanın dört bir taraftan gelen mesaj bombardımanı altında olduğu düşünüldüğünde dinleme becerisinin etkili ve verimli bir şekilde kullanmasının büyük bir önem kazandığını söyleme gerekliliği ortaya çıkar. Teknolojik gelişmelerle birlikte hızla artan elektronik iletişim ve görsel medyadaki gelişmeye rağmen dil becerileri, özellikle de dinleme, insanların iletişim becerilerinin temelini oluşturmaya devam edecektir.

Öğrencilerini iyi birer dinleyici olarak yetiştirmek isteyen öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Yaratıcı güç, öğretmenin elindedir. Öğretmen, güncel olanı takip etmeli, farklı eğitim araçları kullanılmalı ve öğrenciyi süreçte aktif kılmalıdır. Tasarladığı öğretim ortamı; şarkılarla, türkülerle, şiirlerle bezenmeli ve öğrencileri Türkçe dinleme lezzetini tatmaya fırsat tanımalıdır. Bu sayede dinlediklerine/izlediklerine ilişkin tahminde bulunan, dinlediklerini/izlediklerini anlamlandıran, sorgulayan, eleştiren üstbilişsel becerisi gelişmiş bireyler yetişebilir.

Bir Sözlü İletişim Becerisi Olarak Konuşma

“İnsanı yeryüzündeki diğer varlıklardan tamamen ayıran, insana özgü en temel özelliklerden biri olan dil, barındırdığı beceriler içinde kendini en çok konuşma becerisiyle yansıtmaktadır” (Demir, 2010: 415). Kirk ve Gallagher (1989), konuşmayı motor aktiviteler ve bilişsel süreçlerin ürünü, sesin sistematik üretimi (Özgür, 2006: 6); Baltacıoğlu (1938), ifade pedagojisi; Vanlı (1994: 24) nefesi sesli ya da sessiz olarak ağızımızda biçimlendirip belirli dil bilimsel örüntüler şeklinde sunma yöntemi; Sever (2004: 19) zihinsel gelişim, kişilik oluşumu ve toplumsal ilişkilerin bir yansıtıcısı olarak tanımlamaktadır. İfadelerden anlaşılacağı üzere konuşma, bireysel, zihinsel ve toplumsal yönü olan bir beceridir.

Ses, telaffuz, kelime hazinesi, konuşma dinamiği ve üslubun oluşması bir sürecin ürünüdür. Onan (2010: 532-533), anlamlı ve mantıklı cümleler kurmanın sol yarım kürede; cümlelere duygu kazandıran vurgu, tonlama ve ezgi gibi parça üstü birimlerin ise sağ yarım kürede gerçekleştiğini dile getirmiştir. Güneş (2007: 95) ise konuşma sürecinde amacın, yöntemin, konunun ve sınırlarının belirlendiğini ifade ederek bilgilerin seçimi sırasında zihinsel işlemlerin kullandığından söz etmiştir. Ona göre “bu işlemler sıralama, sınıflama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirmedir. Bu işlemler sonucunda düzenlenen bilgiler cümlelere, kelimelere, hecelere ve seslere dökülerek aktarılmaktadır” (Güneş, 2007: 95).

Konuşma becerisi, aile yardımıyla kazanmaktadır. Bu durum, “okula geldiğinde belirli bir düzeyde konuşabilen öğrencinin konuşmayı bildiği kabul edilerek bu beceri göz ardı edilebilmekte ya da ikinci plana itilebilmektedir. Toplumumuzun geleneksel aile yapısı da çocukların konuşmasına pek müsaade etmemekte, sınıf ortamında disiplini sağlamak amacıyla öğrencilerin gerektiğinden fazla konuşmalarına izin verilmediği durumlar olabilmektedir” (Sağlam ve Doğan, 2013: 48). Halbuki toplumsal bir varlık olan insanın konuşmasını engellemek; bilme, sorgulama ve paylaşma ihtiyacını baltalamakla eşdeğerdir. Bu ve buna benzer davranışlarda bulunmak ilerleyen yıllarda konuşamayan, çaresiz, özgüveni düşük, içine kapanık bireylerin artmasına yol açabilir.

Konuşma, gelişen ve değişen bir iletişim davranışıdır. “Eğitilmiş bir ses tonu ile ses, hece, sözcük ve tümce gibi dil birimlerinin tam hakkını veren, tümce ve sözcük vurgularını doğru yapan, konunun duygu ve düşünce yönlerini sesiyle ayıran, konuşma içeriğinin anlamını yaptığı duraklarla aydınlatan, bedensel devinim, jest ve mimik gibi öğeleri konuşmaya katarak sözün anlamını güçlendiren konuşma becerilerine sahip bireylerin yetiştirilmesi öncelikle Türkçe öğretiminin sorumluluğudur” (Sever, 2004: 23). Konuşma eğitimi süresince beceriyi içselleştirmek amacıyla ders içeriği; çeşitli uygulamalar ve etkinlikler yoluyla zenginleştirilmelidir. “Bilinmelidir ki konuşma bir sanatsa, konuşma eğitimi vermek de bir sanattır. Öğretmenlik ise konuşmaktan çok konuşturmak sanatıdır (Kavcar ve diğerleri, 2005: 58).

3. Sözlü İletişimde Araçtan Ötesi: Radyo Oyunu

“Toplumsal bir varlık olan insanın en önemli özelliklerinden birisi de bilgi, beceri ve deneyimlerini yeni kuşaklara iletme ihtiyacını duymasındır. Kitle iletişim araçları, bu iletişim ihtiyacına yönelik çalışmaların sonucudur” (Turan, 2015: 8). Kitle iletişim

araçlarından biri olan radyo, “halkı eğlendirmek, haber vermek özelliğinin dışında eğitim amaçlı olarak da kullanılmaktadır” (Turan, 2015: 8). Radyolarda eğlendirmek ve eğitmek amaçlı halkın gözdesi haline gelen radyo oyunu, “çeşitli roman ve öykülerden radyoya uyarlanan veya doğrudan radyo için yazılmış otuz ya da kırk dakikalık tek bölümden oluşan oyunlardır. Başından sonuna değin belirli bir bütünlük gösteren ve dramatik aksiyon öğelerini taşıyan programın Türkiye radyolarındaki adıdır” (Kars, 1993: 278).

Radyo Oyununun Tarihi Seyri

“20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren haberleşme teknolojisinin hızla gelişmesi, radyo, televizyon başta olmak üzere basın, öncekinden daha farklı bir yapıya ulaşmasına neden oldu ve özellikle sözlü ve görüntülü basın, bütün dünyayı insanların oturma odalarına soktu” (Toffler, 1992; akt. Doğan, 2007: 2). Dünyada radyo üzerine ilk deneme yayınları 1920’li yıllarda başlamıştır. Dünyadaki gelişime paralel olarak “Türkiye’de radyo yayınları ilk kez 1927 yılında başlar” (Karadağ, 1976: 163). “İstanbul’daki ilk deneme yayınlarından birisi, İstanbul Büyük Postanesinin kapısı üzerine yerleştirilen vericiyle müzik dinletilerek yapılmıştır” (Arslan, 2010: 22). “1963 yılına gelindiğinde radyo ile deneme eğitim yayınları başlamıştır. Okullara dayalı radyo yayınlarına ise 1964-1965 öğretim yılında geçilmiştir. 1966-1967 öğretim yılında ise faaliyetler daha da genişletilerek okullara ve yetişkinlere yönelik ders programları Türkiye radyolarından yayınlanmaya başladı” (Turan, 2015: 9).

Bir kitle iletişim aracı olan radyo, kültürümüzün parçasıdır. Radyo tarihi dönemler içinde farklı roller üstlenmiştir. Kimi zaman insanlara haber, reklam ve eğitim programlarıyla bilgi verdiği gibi kimi zaman da müzik ve kültür programlarıyla eğlendirmiştir. Radyonun eğitme ve eğlendirme işlevine yönelik program formatlarından birisi radyo oyunudur ve “Türkiye radyolarında yayınlanan ve en çok dinlenen programlardan biri olma özelliği taşımaktadır” (Kars, 1993: 274). Cankaya (1997: 112), bu program formatı için “tiyatronun radyoya taşınmış hali olmadığı gibi, televizyon oyunlarının da radyoya uyarlanması değildir” ifadelerini kullanmaktadır. Radyo oyunları radyo formatına özgü bir program türü, kültür-sanat faaliyetidir. Radyo oyunu için farklı isimlendirmeler yapılmıştır. Bunlardan bazıları “radyo oyunu, radyo tiyatrosu, mikrofonda tiyatro, radyofonik piyes, radyofonik oyundur” (Arslan, 2010: 1).

Radyolarda yayınlanan ilk radyofonik oyun ile ilgili çeşitli söylemler mevcuttur. “Lord Asa Briggs, 16 Şubat 1923’e Shakespear’in klasiklerinden bazılarının BBC’de yayınlandığını söylese de genellikle Richard Hugs’un *A Comedy of Danger* adlı 15 Ocak 1924’te yayınlanan oyununun ilk radyo oyunu olduğu kabul edilmektedir” (Crook, 1999: 6, akt. Cankaya, 2011: 7). Özdemir (2017: 6-7), Türkiye’de ilk radyo oyunlarının Şehir Tiyatrosu’nda yayınlanan mikrofona için hazırlanan temsillerle başladığını belirtmiştir. “1926-1936 yılları arasında Ankara ve İstanbul’daki tiyatro toplulukları aracılığı ile haftada bir ya da iki kez yayınlanan radyo oyunları, Başvekalet Matbuat Umum Müdürlüğü döneminde düzenli bir hal almıştır” (Arslan, 2010: 34). Sözlü yayının önemli bir parçası olan radyo oyunları, “radyonun millileştirilmesinden itibaren özellikle de 1940’larda altın çağını yaşadı” (Ahıska, 2005: 155). “Radyo Çocuk Kulübü, 12 Şubat 1941’de program yayınlamaya başladı. Ulusal nitelikli konularla birlikte ünlü

kişilerin yaşamları, 'Pinokyo' örneği uluslararası klasikler işleniyor, diziler yapılıyordu. Açılan yarışmalarda kazanan yetenekli birçok çocuk, iyi bir diksiyon eğitiminden geçirilirdi. Oyunlarda rol verilirdi. Onların pek çoğu ülkemizin önde gelen tiyatro sanatçıları oldu" (Özdemir, 2017: 7).

"1940-1960 arasında devletin radyo yönetimindeki etkinliği daha fazla artmıştır. Bu yıllarda kültür ve sanata ilişkin yayınlar içinde radyo tiyatrosu programlarının oranı da yükselmiştir. 1940-1960 yılları içinde radyo tiyatrosunun oranı yaklaşık %50-%80'dir" (Kocabaşoğlu, 1980: 23). Kocabaşoğlu'na (1980: 236) göre, "Radyo Çocuk Kulübü 1941-1944 tarihleri arasında radyo tiyatrosu program türünde o zamanın söyleyişle *temsiller* yayınlamıştır. Bu temsiller, ulusal nitelikli ünlü kişilerin yaşamlarını aktaran temsiller olduğu gibi *Pinokyo* gibi uluslararası klasiklerden oluşan dizi temsillerdir. Üç yıl içinde Radyo Çocuk Kulübü'nde 104 radyo çocuk oyunu yayınlanmıştır. Bunların bir kısmı şiirli, şarkılı, bir masalı anlatan radyo çocuk oyunlarıdır". 1959 yıllarında da radyo tiyatroları severek takip edilen bir program türüydü "ancak bu dönemde radyo oyunları; konu, amaç ve içerik açısından yetersiz görülerek eleştirilere uğramıştı" (Cankaya, 2011: 8). 1964 yılına kadar önemini korumaya devam eden radyofonik oyunlar, "*Perde Arkası, Mikrofondada Tiyatro, Pazar Temsili, Sahneden Mikrofonta, Devamı Yarın Akşam, Devamı Yarın Sabah, Pazar Tiyatrosu, Mikrofon 13 ve Tatil Tiyatrosu* gibi birçok program adı altında yapılmıştır. 1970'li yıllarda haftada iki gün yaklaşık bir saat, Arkası Yarın Pazar günleri dışında her gün 20 dakika olarak yayınlanıyordu. Çocuk dinleyicilere yönelik olarak hazırlanan Çocuk Bahçesi programları cumartesi ve pazar hariç her gün 15 dakika olarak yayınlanıyordu" (Cankaya, 2011: 9).

1980'li yıllardan sonra Türkiye'nin içindeki siyasi durum ve toplum içindeki huzursuzluk, yayıncılığı etkilemiştir. Nitekim bu dönemlerde TRT Kurumu tarafından radyo tiyatrosuna ilgi azalmıştır. Günümüzde çoğunluk yapılan müzik odaklı yayınlar, bu durumun bir göstergesi olabilir. 2000'li yıllardan itibaren teknoloji hızla gelişmiştir. Bu gelişimle beraber birbirinden farklı teknolojik uygulamalar hayatımızda yer etmiş ancak radyolar, tarihimizden tamamen silinmemiştir. Bunun yanı sıra bilgisayar ve mobil destekli "Spotify, You Tube Music, SoundCloud " gibi uygulamalarla radyo tiyatrosu geleneği devam etmiştir.

Radyo Oyununun Özellikleri

Radyo, olgu ve olayları haber vermek dışında edebiyat, drama, müzik gibi farklı sanat dallarıyla etkileşim içerisine girerek ve kültürel eylemlerin tanıtımında ve yaygınlaşmasında etkin bir rol üstlenmiştir. Bu gelişmeler, radyo tiyatrosunu dinleyici karşısına çıkmıştır. "Diyaloglar şeklinde yazılmış, konuşmaya dayalı, zıtlıkların çatışmasıyla gelişen, içinde olay zenginliği bulunan edebi türlerin radyo ve televizyon tekniğinden yararlanılarak seriler, diziler, tek oyunlar, skeçler, sinema filmleri, dramatik belgeseller biçimlerinde radyo ve televizyona uyarlanmasıyla gerçekleştirilen yapıtlar" (Aziz, 2002: 188) olan radyo oyunları vasıtasıyla gerek dünya edebiyatı gerekse Türk edebiyatının birçok eseri yediden yetmişe herkese ulaştırılmıştır. Orhan Ayhan, bir röportajında "Radyo oyunu, bir edebiyat yayınıdır" (Fisunoğlu, 2020) diyerek radyo tiyatrolarının sanatsal yönüne işaret etmiştir.

Kars (1993: 275-277), radyo oyunun özelliklerine değinmiş ve zaman zaman tiyatro oyunu ile arasındaki farklardan söz etmiştir:

- Radyo oyunlarının, görülmeyen tiyatro özelliği vardır. Temel göstergesi sestir. Olayı ya da konuyu aktarmada diyaloglar (karşılıklı konuşmalar), büyük önem taşır. Konunun pekiştirilmesinde müzik, efekt gibi öğelerden yararlanılır.
- Radyo oyunları zaman ve mekânlar sınırlı değildir. Zamanla sınırlı değildir; çünkü yalnızca müzik ve efekt yardımıyla istenilen zamana geçilebilir. Bugünden geçmişe, geçmişten bugüne; yazdan kışa, kıştan yazı müzik ve efektlerle kolayca dönülebilir. Mekânla sınırlı değildir; çünkü müzik ve efektle istenilen mekân yaratılabilir. Mekân, izleyicinin algılamasına bağlıdır.
- Tiyatroda, izleyici oyuncularla aynı atmosfer içindedir. Radyo oyunu izleyicisi ise; oyuncunun gövdesindeki değil; yalnız sesindeki tonlamadan etkilenir. Oyuncu ile radyo aracılığıyla ilişki kurar.
- Tiyatroda oyun bir-iki yıl gibi uzun süre oynanabilir. Radyo oyunu ise bir kez sunulur. Ancak aradan birkaç yıl geçtikten sonra yeniden yayınlanabilir.
- Radyo oyunu, stüdyoda oynanır. Daha doğru bir deyimle seslendirilir ve banda kaydedilir. Gereğinde yanlışlar ve beğenilmeyen yönleri tekrar tekrar düzeltilir. Efekt ve müziklerin eklenmesiyle kurgulanır. Bu aşamadan sonra değiştirilmesi olanaksız ise de aynı oyunun istenildiği kadar yeniden yayınlanabilmesi olanaklıdır.
- Tiyatro oyunun izlemek için bilet almak, belirli bir mekâna (salona), yani oyunun oynandığı yere gitmek gereklidir. Ancak radyo oyunun izlenme mekânı serbesttir. Radyo alıcısının bulunduğu herhangi bir mekânda izlenebilir. Oyun, sanki izleyicinin bulunduğu yerde oynanmaktadır. Kişinin evinde, işyerinde, arabasında, mutfağında... Böylece her yaşta, her kültür ve eğitim düzeyinden oluşmuş veya oluşan geniş kitleye ulaşabilir.
- Radyo oyun süresi ile yayın süresi eş zamanlıdır.
- Radyo oyununda diyaloglar kısadır. Uzun tiradlara yer verilmez.

Dinleme ve Konuşma Becerilerinin Geliştirilmesinde Radyo Oyunu

Dil, keşfedilmeyi ve özümsemeyi bekleyen bir olgudur. Onu, yalnızca ders kitaplarıyla sınırlandırmak sahip olduğu doğaya aykırı düşer. Dil eğitiminin gerçekleşeceği öğretim ortamları, dilin özümselebileceği ve içselleştirilebileceği zenginlikte olmalıdır. “Bu sürecin önemini bilen her öğretmen çalışmalarını, öğrenciyi merkeze alarak düzenlemesi ve etkinliklerini davranış değişikliği amacıyla çeşitlendirmesi gerekmektedir” (Göçer, 2008: 8).

Radyo tiyatrosu için “söyleşimsel metin” ifadesi kullanılabilir. Söyleşimsel metin, bir yazınsal anlatım biçimi olmanın yanında ses ve eyleme dönüştürme işlevi mevcuttur. Radyo oyunlarının metinleri, dinlenmek üzere yazılmıştır. “Bu tip metinler karşılıklı konuşmaya dayalı, en az iki kişinin bir arada olmak zorunda olduğu, karşılıklı olarak bilgi alışverişinde bulunulan metinlerdir” (Tiryaki, 2013: 82).

Üç ayaklı bir mumluk gibi değerlendirilebilecek olan radyo tiyatroları, sahip olduğu ses, diyalog ve efekt gibi unsurlar sayesinde sözlü iletişimin gelişimi için etkili bir uygulama alanı yaratır. Çalışlar'a (1995: 517) göre "Durumu, olayı, mekânı ve zamanı aktarmada diyaloglar, sahne oyunlarından daha değerlidir. Radyo oyunlarındaki bütünlük dinleyicinin oyunu ve eylemi zihninde, hayal gücünde algılanmasına ve kavramasına bağlıdır." Özdemir'e (2017: 5) göre, onun sayesinde dinleyiciler "kendince hayalinde biçimlendirdiği, şekillendirdiği oyun kahramanlarını, türlü kişilikleri, zamanları, mekânları, manzaraları yalnız sesle var edebiliyor, algılıyordu. Kendini türlü aşkların, olayların, savaşların, depremlerin, güzelliklerin ortasında bulabiliyor ya da gözlerinin önüne getirebiliyordu". Radyo oyunlarında dinleyici ve konuşmacı yüz yüze gelmiyor olsa bile hareket, tavır ses vasıtasıyla dinleyiciye iletilir. Böylece dinleyici, konuşanın ses, vurgu ve tonlamasından hareketle tavırlarını hayal eder ve verilmek istenen mesajı algılayabilir. Çünkü "dinleme, canlı ve dinamik bir faaliyettir. Muhakeme, mukayese, analiz ve yorumlama, dinleme faaliyeti boyunca sürekli değişerek gerçekleşir. Konuyu, akışı içerisinde, birikimler eşliğinde takip etmek yoğun bir zihin faaliyetini gerektirir" (Çifçi, 2001: 173).

'Sihirli kutu' ya da 'esrareniz kutu' gibi farklı şekilde isimlendirilen radyo oyunlarında kullanılan kelimeler, sözlü iletişimin hazineleridir. "Kelimeler konuşma aracılığıyla anlama giydirilen elbiseler olarak düşünülürse bir kişinin diğer kişiyle bildirişimde bulunması, kendi zihninde var olan anlamların kelimeler aracılığıyla karşısındaki kişinin zihnine yerleştirilmesiyle gerçekleşir" (Demir, 2010: 416). Dinleme ve konuşma becerileri, birbirine sıkı sıkıya bağlı olması sebebiyle konuşma becerisinde kullanılacak olan radyo oyunları, dinleme becerisini; dinleme becerisinde kullanılacak olan radyo oyunları, konuşma becerisini etkiler. Arıkan'a (2011: 101) göre "dinleme becerisi, tiyatral faaliyetler içerisinde de gevşeme ve güven gerektiren oyunculuk yeteneği olarak tanımlanır". Temeli dramaya dayanan radyofonik oyunlar, öğrencilerin kendini etkili ve farkında olarak ifade etmesine yardımcı olabilir. Çalışmalar sırasında "katılımcı (öğrenci) beden dilini kullanarak ve taklit ederek canlandırmalarla anlatımını zenginleştirir. Ayrıca drama etkinlikleri öğrencilere yaşamlarında karşılaşılabilecekleri farklı durumlar için de deneyim kazandırır. Böylece her öğrenci sınıfta herhangi bir yaşam kesitinden farklı bir deneyim elde eder" (Maley ve Duff, 1994; akt. Maden, 2011: 26). Radyo oyunları, bireylere kendini gerçekleştirme fırsatı sunabilir. Nitekim kendini gerçekleştirmiş bireylerin farkındalığı yüksektir. "Başkalarını iyi dinleyebilme alışkanlıklarınızı geliştirdikçe kendini iyi bir dinletebilme gücünüzün de geliştiğini göreceksiniz" diyen Cüceloğlu (1988, : 191), sosyal bir varlık olan insanın duyduğu sözlü iletişim becerilerinin geliştirilmesine işaret etmiştir. Radyo oyunlarının sözlü iletişim becerilerine katkı sağladığı kadar sosyal etkileşim boyutunda da önemli bir etkiye sahip olacağı ifade edilebilir.

4. Tartışma ve Sonuç

Radyo oyunları, temeli tiyatral faaliyete dayanan bir sanattır. İçinde ses, efekt, müzik, diyalog gibi sözlü iletişimde kullanılan unsurları diri tutan bir yapıya hakimdir. O, "kulağa hitap ettiği için bütünüyle dinleyicisinin düş gücüne seslenir. Ses, kulağımızdan girdiği anda, tüm sınırları aşar, duygu ve düşüncelerimizi canlandırmakla kalmaz, resim ve görüntüler, jest ve mimikler, yaş, yakınlık ve uzaklık, doğa örtüsü, kısaca her şeyin

üstesinden gelir” (Çakır, 1999) ve sahip olduğu edebi metinler ile çocuktaki edebiyat sevgisi, sanatsal söyleyiş arzusu ve yeteneğini güçlendirebilir. Her şeyden önce radyo oyunları beceri temelli öğrenmeye alan yaratacak niteliktedir. Radyo oyunları, bireylerin ana dili duyarlılığını geliştirir, ana dilini akıcı ve doğru kullanma davranışı kazandırır.

Yapılan literatür taraması neticesinde Türkçe Eğitimi’nde radyofonik oyunlar üzerine müstakil çalışma olmadığı, alanda radyo oyunlarının dinleme etkinlikleri içinde kullanıldığı iki çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalardan biri Doğan’a (2007) aittir. Doğan (2007), doktora tezinde dinleme becerisinin eğitimi ve öğretimi ile ilgili etkinliklerden oluşan bir havuz meydana getirilmiş ve etkinlik havuzunun içinde radyo oyunlarına da yer verilmiştir. Radyo tiyatrosu için TRT Ankara Radyosundan temin edilen kayıtlardan deşifre edilen “*Cehennem Mağarasındaki Sır*” (s.66), “*Wright Kardeşler’in Hayatı ve Çalışmaları*” ve “*Nasreddin Hoca Hikayeleri*”(s.77) dinleme metinleri tercih edilmiş ve dinleyerek not alma teknikleri kullanılmıştır. Dinleme öncesi ve sonrasında dinleme becerisini ölçmek amacıyla testler yapılmış ve öğrencilerin dinleme becerisi başarı düzeyinde bir artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır (s.107). Bir diğer çalışma ise Kurt (2008) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kurt (2008), yüksek lisans tezinde araştırmasının birinci alt problemi olan dinleme becerileri ve alışkanlıkları üzerine öğrencilerin öğrenci bilgi formundaki dinleme ile ilgili sorulara verdiği cevapları incelemiştir. Birinci alt problemin ilk değişkeninde yer alan “*Radyo dinler misiniz?*” sorusuna verilen cevapların çoğunu “*Evet*” oluştururken; “*Radyoda hangi tür programlar dinlersiniz?*” sorusuna verilen cevapların bir kısmını “*Çocuklara hitap eden programlar (tiyatro, şarkı, oyun)*”, bir kısmını “*Müzik*”, bir kısmını ise “*Arkası Yarın*” oluşturmaktadır.

Sözlü iletişimi oluşturan dinleme ve konuşma becerilerinin birbirine bağlı gelişimi, zengin öğretim ortamlarına ihtiyacı arttırmaktadır. İlgili çalışmalardan hareketle radyo oyunlarının sözlü kültürün bir mirası olması, hem dinleme hem de konuşma becerilerinin gelişimi için araçtan öte işlev göreceği kanaatini oluşturmuştur. Nitekim teknolojinin ilerlemesine karşın radyonun varlığını sürdürmesi, radyo programlarının yapılması, çeşitli aplikasyonlarda radyo oyunlarının yayınlanması bu durumun göstergesidir. Buradan hareketle radyo oyunlarının dinleme ve konuşma etkinliği olarak kullanılmasını sağlamak ve radyo oyunlarını çeşitli platformlarda yayınlamak, ana dil eğitimine katkı sağlayacaktır.

5. Öneriler

Sözlü iletişim becerilerinin geliştirilmesinde hem eğitsel hem de sanatsal yönü olan radyo oyunlarının kullanım alanının yaygınlaştırılması amacıyla şu önerilerde bulunulabilir:

- Radyofonik oyunlar, dinleme ve konuşma etkinliği olarak eğitim kurumlarına dâhil olabilir. TRT ile Milli Eğitim Bakanlığının ortaklığında “*Hemdem Ses*”, “*Mikrofondayım*”, “*Sesim Geliyor mu?*”, “*Efsunlu Kutu*”, “*Bolahenk*”, “*Radyofonik Bir Mucize: Radyo Oyunları*” gibi farklı isimlerle örgün eğitimi destekleyen radyo programları hazırlanabilir. Hazırlanan programlarda

öğretmenlerin, öğrencilerin ya da öğrenci-öğretmen iş birliğinde yazılmış radyo oyunları, ses sanatçıları tarafından seslendirilebilir.

- Storytel, Audible, Bookbeat, Bir Yudum Kitap isimindeki sesli kitap uygulamaları gibi çocuklar için hazırlanmış radyo oyunlarının sunulduğu uygulamalar, Google Store ya da App Store'dan insanların hizmetine sunulabilir.
- Türk edebiyatının baş yapıtları radyo oyununa dönüştürülebilir. Böylece eseri okuma deneyimi olmayan öğrenciler, ait olduğu kültürün edebiyatı hakkında fikir sahibi olabilir ve edebi eserler ölümsüzleştirilebilir.
- Ulusal ya da yerel kapsamda düzenlenen kompozisyon yarışmalarına farklı bir pencereden bakılabilir. Böylece yazmak, “masal, hikâye, deneme, şiir” gibi metin türleriyle sınırlandırılmaz; oynanmak üzere radyo oyunları kaleme alınabilir. Böylece yazma becerisine yeni bir boyut kazandırılabilir.
- Öğrencilerin radyo oyunlarında seslendirme yapmalarının yolunu açmak ve geleceğin başarılı ses sanatçılarını yaratmak adına şan eğitimi almaları teşvik edilebilir.
- Eğitim fakültelerinde radyo, televizyon ve sinemanın derslerde aktif kullanımının yolunu açacak seçmeli dersler, aday öğretmenlere sunulabilir.

Kaynakça

- Ahıska, M. (2005). *Radyonun sihirli kapısı*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Arıkan, Y. (2011). *Açıklamalı tiyatro sözlüğü ve kılavuzu*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Arslan, S. (2010). *Türkiye’de radyo oyunları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ayvaz, Ü. (1986). *Duvardan gelen sesler*. İstanbul: Başaran Matbaası.
- Aziz, A. (2002). *Radyo yayıncılığı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1938). *Toplu tedris (Öğretmen kitapları)*. İstanbul: Sebat Basımevi.
- Başkan, Ö. (1988). *Bildirişim: İnsan-dili ve ötesi*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Burdurlu, İ. Z. (1979). Okullarımızda dil eğitimi. *Türk Dili*, 39 (331), 369-371.
- Calp, M. (2010). *Özel eğitim alanı olarak Türkçe öğretimi* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Cankaya, Ö. (1997). Radyo oyunu ya da düşler dünyası. *İletişim Broadcast Aylık Radyo-TV ve Sinema Teknolojisi Dergisi*, 9.
- Cihangir, Z. (2004). *Kişilerarası iletişimde dinleme becerisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (1988). *Yeniden insan insana* (18. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakır, Ö. (1999). Kültürümüzde radyo oyununun yeri ve önemi. *Uluslararası IV. Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Çalışlar, A. (1995). *Tiyatro ansiklopedisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çıfci, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 166-177.
- Demir, T. (2010). Konuşma eğitiminde benmerkezci konuşmaya yönelik bir deneme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (2), 415-430.
- Demirel, Ö. (2004). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi* (6. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, S. (2007). *Türkiye’de değişen radyo dinleme alışkanlığı ve özel radyolarda radyo tiyatrosu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ergenç, İ. (2000). Dilin beyindeki organizasyonu ve konuşmanın gerçekleşmesi. S. Karakaş, H. Aydın, C. Erdemir, Ç. Özesmi (Ed.), *Multidisipliner Yaklaşımla Beyin ve Kognisyon* içinde (s.113-126). Ankara: Çizgi Tıp Yayınevi.
- Erigüç, G., Şener, T., Eriş, H. (2013). İletişim becerilerinin değerlendirilmesi: Bir meslek yüksekokulu öğrencileri örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 16 (1), 45-65.

- Fisunoğlu, A. (2020). Radyo genel bir kültür kutusudur. Orhan Ayhan'la söyleşi. *TRT Akademi Dergisi*, 5 (9), 399-405.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Göçer, A. (2008). Performans göreviyle ilgili sunum çalışmalarının konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesine katkısı. *Dil Dergisi*, 142, 7-17.
- Göçer, A. (2020a). Dinleme becerisinin gelişim durumunun ve kullanım yeterliklerinin ölçülüp değerlendirilmesi. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 109-125.
- Göçer, A. (2020b). İletişimsel yeterlik alanı olarak konuşma becerilerinin gelişim durumunun ve kullanım yetkinliğinin ölçülüp değerlendirilmesi. *International Journal of Languages' Educational and Teaching*, 8 (2), 25-43.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kalaycı, N., Temur, T. (2005). İlköğretim okullarında dinleme becerisini nasıl geliştirebiliriz?. *Eğitime Bakış: Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 1 (2), 53-63.
- Kaplan, K. (2019). Genel hatlarıyla iletişim ve dil-iletişim ilişkisi. G. Aytaş, K. Kaplan (Ed.), *Türkçe Eğitimi ve İletişim* içinde (s. 1-29). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karabay, A. (2010). *Kubalık öğrenme etkinliklerinin ilköğretim beşinci sınıf Türkçe dersinde öğrencilerin dinleme ve konuşma becerileri üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karadağ, N. (1976). Radyo tiyatrosu eğitimi. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 7 (7), 163 - 173.
- Karagöl, E. (2019). Dinleme ve iletişim. G. Aytaş, K. Kaplan (Ed.), *Türkçe Eğitimi ve İletişim* içinde (s. 91-118). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kars, N. (1993). Kavram ve içerik açısından radyo oyunları değerlendirmesi. *Marmara İletişim Dergisi*, 2 (2), 273-302.
- Kocabaşoğlu, U. (1980). *Şirket telsizinden devlet tiyatrosuna*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma eğitimi ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 287-309.
- Kurt, B. (2008). *Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerisi olarak dinlemenin gelişimine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Maden, S. (2011). Rol kartlarının konuşma eğitimindeki başarı ve tutum üzerine etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2), 23-38.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.

- Onan, B. (2010). Beynin bilişsel işlevleri üzerine yapılan araştırmalar ve ana dili eğitimine yansımaları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 521-561.
- Özbal, B. (2019). Konuşma ve iletişim. G. Aytaş, K. Kaplan (Ed.), *Türkçe Eğitimi ve İletişim içinde* (s. 119-153). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, A. (2017). *Radyo tiyatroları*. İstanbul: Tura Yayıncılık.
- Özgür, İ. (2006). *Konuşma bozukluğu ve sağaltım*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sağlam, Ö., Doğan, Y. (2013). 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (24), 43-56.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşer, S. (2000). *Konuşma eğitimi*. İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- Temizyürek, F. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki konuşma becerisinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40 (2), 113-131.
- Tiryaki, D. E. (2013). Metin tipleri bağlamında okuma becerisinin geliştirilmesi. *E-Dil Dergisi*, 1, 76-100.
- Turan, A. (2015). Kitle iletişim teknolojilerinin gelişim sürecinde ÖFM'den YEĞİTEK'e. *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Dergisi Özel Sayısı*, 8-16.
- Vardar, B. (2007). *Açıklama dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Uysal, B. (2014). *Dinleme ve konuşma becerilerinin kazandırılmasında yaratıcı drama temelli bir model önerisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünalın, Ş. (1999). *Yeni gelişmeler ışığında Türkçe öğretimi*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Yalçın, S. K., Şengül, M. (2007). Dilin iletişim süreci içindeki rolü ve işlevleri. *Turkish Studies*, 2 (2), 749-769.
- Yangın, B. (2002). *Kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık.

Extended Abstract

Importance of the Research

The use of radio plays, which are an educational and cultural element, in the development of verbal communication skills constitutes the importance of the study.

Aim of the Research

The aim of this study is to point out the use and effectiveness of radio plays in improving verbal communication skills. For this purpose, theoretical information about verbal communication skills, historical course, characteristics and examples of radio plays are included.

Method

The study is based on literature review. Primary and secondary sources are included in the study.

General Evaluation

Radio is a medium of mass communication that has an informative and entertaining function. Over time, it has interacted with branches such as literature, cinema, music and has taken an active role in the promotion of cultural actions. As a result, it appeared in front of the listener with a radio play format. Many works of both world literature and Turkish literature have been delivered to everyone through radio plays, which are used as a dramatized program format in the content of the radio.

Radio plays create an effective application area for the development of verbal communication thanks to elements such as sound, dialogue and effects. In radio plays, movement and attitude are transmitted to the listener through sound, even if the listener and speaker do not come face to face. In this way, the listener imagines the behavior of the speaker based on his voice, emphasis and intonation and can perceive the message to be given. Because it is closely connected to each other, radio plays that will be used in speech skills affect listening skills; radio plays that will be used in listening skills affect speech skills.

Conclusion and Discussion

It is important to realize the beauty of Turkish and to use it fluently and correctly. Given the basic elements of communication and their interconnected development, the application area of listening and speaking skills should be kept wide. Radio plays are an art whose foundation is based on theatrical activity. In radio plays, there is a structure that keeps alive the elements used in verbal communication, such as sound, effects, music, and dialogue. Radio plays are an important tool for skill-based learning, realizing the beauty of the Turkish language, using the Turkish language fluently and correctly, listening to Turkish and speaking Turkish. Based on the fact that the basis of radio plays is based on theatrical activities and contains elements used in verbal communication such as sound, effects, music, dialogue, it can be concluded that it will create an area of activity for language education or can be used as a tool. In addition, literary texts used in radio plays can strengthen children's love of literature.

Literature studies show that radio theaters are used as listening activities and cultural-art activities. Given that listening and speaking are the main elements of communication and their interconnected development, it is believed that radio plays with educational and cultural value will function more than as a tool for both listening and speaking. As a matter of fact, despite the development of technology, the existence of radio, the creation of radio programs, the broadcasting of radio plays in various applications are indicative of this situation. Despite the development of technology, making radio programs and broadcasting radio plays in various applications should be considered as an opportunity. Based on this, ensuring that the text of a radio play is used as a listening text or as a speech activity in Turkish lessons and broadcasting it on various platforms will contribute to the development of verbal communication skills.

Within the scope of this study, the following suggestions are made in order to expand the use of radio plays, which have both an educational and artistic aspect, in the development of verbal communication skills: Radiophonic plays should be included in educational institutions as an aesthetic listening-speaking activity and students should gain extraordinary experiences by providing them with diversity. In the programs prepared, radio plays written by teachers, students or student-teacher cooperation can be performed by vocal artists. Applications that offer radio plays for children, such as audiobook applications, can be made available to people from the Google Store or App Store. Masterpieces of Turkish literature can be turned into a radio play. Composition competitions organized nationally or locally can be viewed from a different perspective. Thus, a new dimension can be added to the writing skill. Students can be encouraged to receive vocal training in order to pave the way for voice acting in radio plays and to create successful vocalists of the future. Elective courses that will pave the way for the active use of radio, television and cinema in courses in education faculties can be offered to prospective teachers.